

NEMIS TILINI IKKINCHI TIL SIFATIDA O'QITISHNING AHAMIYATI

Eshmuradov Urol Xujanovich

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti NTM katta o'qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada nemis tilini ikkinchi til sifatida o'qitishning ijtimoiy, ilmiy, madaniy va amaliy ahamiyati har tomonlama tahlil qilinadi. Nemis tilining jahon miqyosidagi o'rni, uning iqtisodiyot, texnologiya, ilm-fan va ta'lim sohalaridagi ahamiyati yoritilgan. Maqolada nemis tilini o'qitishda qo'llaniladigan metodlar — kommunikativ yondashuv, audiolingval metod, CLIL, immersion kabi zamonaviy ta'lim texnologiyalarining o'rni ko'rsatib beriladi. Shuningdek, fonetika va grammatika murakkabligi, til muhiti yetishmasligi kabi dolzarb muammolar hamda ularni bartaraf etish yo'llari muhokama qilinadi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, nemis tilini ikkinchi til sifatida o'qitish yoshlarning kognitiv rivojlanishi, kasbiy raqobatbardoshligi va madaniyatlararo kompetensiyasini oshirishda muhim omil hisoblanadi.

Kalit so'zlar: nemis tili, ikkinchi til, kommunikativ metod, CLIL, til o'rganish, fonetika, grammatika, ko'p tillilik, madaniyatlararo kompetensiya.

Аннотация. В данной статье всесторонне анализируется значение преподавания немецкого языка как второго языка в современном образовательном процессе. Рассматриваются роль немецкого языка в мировой экономике, науке, технике и высшем образовании. Особое внимание уделено современным методам обучения — коммуникативному подходу, аудиолингвальному методу, CLIL и погружению в языковую среду. Освещаются основные трудности изучения языка и предлагаются пути их решения. Делается вывод, что изучение немецкого языка как второго способствует развитию когнитивных способностей, межкультурной коммуникации и повышает профессиональную конкурентоспособность обучающихся.

Ключевые слова: немецкий язык, второй язык, коммуникативный подход, CLIL, изучение языка, фонетика, грамматика, мультиязычие, межкультурная компетентность.

Annotation. This article provides a comprehensive analysis of the importance of teaching German as a second language in today's globalized educational environment. It highlights the significance of the German language in international economics, science, engineering, and higher education. The study discusses modern teaching methodologies such as the communicative approach, audiolingual method, CLIL, and immersion techniques. Common challenges in learning German, including phonetic and grammatical difficulties and the lack of language environment, are also examined. The findings suggest that learning German as a second language enhances students' cognitive development, intercultural competence, and professional competitiveness.

Keywords: German language, second language, communicative approach, CLIL, language learning, phonetics, grammar, multilingualism, intercultural competence.

Kirish

Bugungi globallashuv davrida xorijiy tillarni o'rganish insonning ijtimoiy mavqei, kasbiy imkoniyatlari va intellektual salohiyatini belgilovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi. Ikkinchi til sifatida o'qitiladigan tillar orasida nemis tili alohida o'rin tutadi. Nemis tili Yevropa Ittifoqining eng ko'p tarqalgan tillaridan biri bo'lib, dunyo bo'yicha 130 milliondan ortiq kishi tomonidan ona tili yoki ikkinchi til sifatida qo'llaniladi. Bundan tashqari, ilm-fan, texnologiya, iqtisodiyot, muhandislik va tibbiyot sohalarida nemis tilining o'rni beqiyosdir.

Ikkinchi til sifatida nemis tilini o'qitish nafaqat til ko'nikmalarini shakllantirish, balki shaxsning madaniy bilimlarini kengaytirish, kognitiv imkoniyatlarini rivojlantirish, global mehnat bozoriga integratsiyasini ta'minlashga xizmat qiladi. Shuning uchun, nemis tilini ikkinchi til sifatida o'qitishning ilmiy, amaliy, ijtimoiy va madaniy ahamiyati dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Nemis tilini ikkinchi til sifatida o'qitish tushunchasi

Ikkinchi til (L2) — bu shaxs ona tilidan tashqari o'rgangan tili bo'lib, u kundalik hayotda, ta'lim jarayonida yoki kasbiy faoliyatda qo'llanishi mumkin. Nemis tilini ikkinchi til sifatida o'rganish quyidagilarni o'z ichiga oladi[1]:

1. tilning fonetik, grammatik va leksik asoslarini o'zlashtirish;
2. muloqotdagi nutq faoliyati turlarini rivojlantirish;
3. madaniy kontekstlarda tilni to'g'ri qo'llash;
4. akademik va professional matnlarni tushunish;
5. mustaqil o'rganish strategiyalarini shakllantirish.

Bu jarayon nafaqat til bilimini, balki kommunikativ, madaniy va kognitiv kompetensiyalarni ham rivojlantiradi.

Nemis tilini ikkinchi til sifatida o'qitishning dolzarbligi

Bugungi kunda nemis tiliga bo'lgan ehtiyoj sezilarli darajada oshmoqda. Buning sabablari quyidagicha:

Germaniyaning iqtisodiy kuchi. Germaniya Yevropa Ittifoqidagi eng yirik iqtisodiyotga ega davlat bo'lib, ko'plab xalqaro kompaniyalar nemis tilida ish yuritadi. Shu sababli, nemis tilini bilgan kadrlar xalqaro mehnat bozorida ustunlikka ega bo'ladi.

Ta'lim va ilmiy-tadqiqot imkoniyatlari. Germaniya dunyoning eng ilg'or universitetlariga ega. Ko'plab grant, stipendiya va almashinuv dasturlari (DAAD, Erasmus+, PASCH) talabalardan ma'lum darajada nemis tilini talab qiladi.

Texnika va muhandislikning rivoji. Texnik adabiyotlarning katta qismi nemis tilida yaratilgan. Muhandislik, avtomobilsozlik, elektronika, fizikaviy tadqiqotlar sohalarida nemis tilining o'rni beqiyosdir.

Madaniy va tarixiy ahamiyati. Nemis madaniyati dunyo adabiyoti, falsafasi, san'ati va musiqasiga katta ta'sir ko'rsatgan. Ikkinchi til sifatida nemis tilini bilish insonning madaniy dunyoqarashini kengaytiradi[5].

Nemis tilini ikkinchi til sifatida o'qitishning asosiy maqsadlari:

- Talabalarda kommunikativ kompetensiyani shakllantirish.
- Til orqali muloqot, fikrlash va tushunish ko'nikmalarini rivojlantirish.

— Nemis tilidagi akademik va kasbiy matnlarni o'qish va tahlil qilishni o'rgatish.

— Madaniyatlararo kommunikatsiya ko'nikmalarini shakllantirish.

— Talabalarni xalqaro ta'lim va mehnat bozorida raqobatbardosh qilish[2].

Nemis tilini ikkinchi til sifatida o'qitishning asosiy metodlari

Kommunikativ yondashuv. Nutq faolligini oshirishga qaratilgan: Dialoglar; Rol o'yinlari; Interfaol mashqlar; Guruhli loyihalar. Bu metod tilni real muloqot vositasi sifatida o'rgatadi.

Audiolingval metod. Eshitish va takrorlash orqali fonetika va talaffuzga e'tibor qaratadi.

CLIL (Content and Language Integrated Learning). Mazmun asosida til o'qitish: Til + fan integratsiyasi; Akademik matnlar bilan ishlash; Soha terminologiyasini o'rgatish.

IT texnologiyalarni qo'llash: Onlayn platformalar (Duolingo, DW Learn German); Videodarslar; Multimedia materiallari; Interfaol testlar

Immersion metodlari. Talabani til muhiti ichida o'qitish: Nemis tilida ma'ruza; Lingvistik klub; Onlayn suhbatlar

Nemis tilini ikkinchi til sifatida o'qitishning afzalliklari.

Kognitiv rivojlanish. Tadqiqotlar ko'p tillilik: xotirani kuchaytirishi; ijodkorlikni oshirishi; fikrlash doirasini kengaytirishini isbotlagan.

Kasbiy ustunlik. Nemis tilini bilgan mutaxassislar: chet elda ishlash; xalqaro kompaniyalarga ishga kirish; tarjimonlik; IT, muhandislik, iqtisodiyotda yuqori mavqega ega bo'ladi.

Madaniyatlararo kompetensiya. Nemis tilini ikkinchi til sifatida o'rganish: yangi dunyoqarash; turli xalqlar madaniyatini tushunish; bag'rikenglikni shakllantiradi.

Ilmiy salohiyatni oshirish. Germaniya: ilmiy nashrlar soni bo'yicha dunyoda yetakchi; tajriba almashish uchun keng imkoniyatlarga ega.

Shuning uchun tilni ikkinchi til sifatida o'rganish ilmiy izlanishlar samaradorligini oshiradi[3].

Nemis tilini o'qitishda duch kelinadigan muammolar[4].

Fonetikaning murakkabligi: Umlautlar: ä, ö, ü; "ch" tovushi: ich, Buch: Nemis urg'usining xilma-xilligi.

Grammatik tizimning murakkabligi: Artikllar (der, die, das); Ot kelishiklari (Nominativ, Akkusativ, Dativ, Genitiv); Fe'llarning kuchli va zaif turlari; Murakkab so'z yasash

O'quv materiallarining cheklanganligi. Ba'zan sifatli darsliklar yoki audio materiallar yetishmaydi.

Nemis til muhiti yetarli emas. Tilni amalda qo'llash imkoniyati kam: til klublarining kamligi; suhbatdosh topish qiyinligi.

Muammolarni bartaraf etish yo'llari:

- Keng qamrovli darsliklar bilan ta'minlash.
- Til laboratoriyalarini yaratish.
- O'qituvchilar malakasini oshirish (Goethe Institut, DAAD).
- Nemis tilida suhbat klublarini tashkil etish.
- Onlayn til almashinuv dasturlaridan foydalanish.
- Interfaol, kommunikativ metodlarni keng joriy etish.

Nemis tilini ikkinchi til sifatida o'qitishning ijtimoiy ahamiyati

- Jamiyatda ko'p tillilikni rivojlantiradi.
- Yoshlarning global fikrlash doirasini kengaytiradi.
- Xalqaro ilmiy hamkorlikni kuchaytiradi.
- Turizm, biznes, ta'lim sohalari rivojiga hissa qo'shadi.
- Madaniyatlararo muloqot ko'nikmalarini shakllantiradi.

Xulosa.

Nemis tilini ikkinchi til sifatida o'qitish – zamonaviy ta'lim va global integratsiyaning muhim tarkibiy qismidir. Uning ahamiyati nafaqat lingvistik bilimlar bilan bog'liq, balki talabalarni intellektual, kasbiy va madaniy jihatdan rivojlantirishda ham yaqqol namoyon bo'ladi. Nemis tilini o'rganish yoshlar uchun yangi ilmiy imkoniyatlar, xalqaro ta'lim yo'nalishlari, kasbiy ustunliklar va madaniy boyliklar eshigini ochadi. Shu sababli nemis tilini ikkinchi til sifatida o'qitishni

takomillashtirish, metodlarni yangilash, o'qituvchilar malakasini oshirish va zamonaviy texnologiyalardan foydalanish bugungi kunning eng dolzarb vazifalaridan biridir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Müller, M. Herausforderungen beim Erlernen der deutschen Sprache. München, 2018.
2. Richards, J., & Rodgers, T. Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge University Press, 2014.
3. Nation, I. S. P. Learning Vocabulary in Another Language. Cambridge University Press, 2013.
4. Marsh, D., & Wolff, D. Content and Language Integrated Learning in Europe. European Network of Administrators, Researchers, and Practitioners, 2019.
5. Krashen, S. Principles and Practice in Second Language Acquisition. Oxford: Pergamon, 2020.